

## 10. STRESZCZENIE

Kolejny już *Raport o stanie środowiska w województwie dolnośląskim* ukazuje się w formie, która pozwala na śledzenie problemów i przemian zachodzących w środowisku w układzie trzech ściśle ze sobą powiązanych bloków: presje – stan – reakcje. Na tym tle, dla każdego z komponentów, można prześledzić, z jakimi elementami presji mamy do czynienia i jak wpływają one na stan środowiska oraz jakie działania są podejmowane, aby to szkodliwe oddziaływanie wyeliminować, a przynajmniej w znacznym stopniu ograniczyć.

Raport nasz adresowany jest w równym stopniu do środowisk decydentów, grona naukowców, jak i szerokich kręgów społeczeństwa skupionych bądź to w ekologicznych organizacjach pozarządowych bądź też indywidualnie zainteresowanych otaczających ich środowiskiem. Liczymy, że publikacja ta – jak inne tego typu opracowania – pozwoli na szersze zrozumienie zależności występujących w szeroko pojętym obszarze ochrony środowiska, a co za tym idzie świadome i racjonalne korzystanie z jego zasobów.

Wyniki prowadzonych badań potwierdzają, że wieloletnie trendy zmian w wielu komponentach środowiska mają długofalowy i pozytywny charakter. Nie obserwuje się gwałtownych czy trwałych zmian na gorsze, a występujące od czasu do czasu przekroczenia mają incydentalny charakter, często związany np. z realizowanymi na danym obszarze inwestycjami. Z drugiej strony większość problemów i zagrożeń zidentyfikowanych w poprzednich latach znajduje swoje potwierdzenie w tegorocznych ocenach, co może oznaczać, że choć poprawnie zostały one zidentyfikowane, proces ich eliminacji jeszcze trwa lub na jego drodze występują przeszkody i opóźnienia. Czynnikiem o dużym znaczeniu może być ukończenie wielkich inwestycji drogowych, jak Wrocławska Obwodnica Autostradowa czy przebudowa – w związku z organizacją Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej EURO 2012 – głównych ciągów komunikacyjnych Wrocławia. Ich wpływ na stan takich komponentów środowiska jak hałas czy powietrze jest bowiem bardzo istotny i kolejne raporty winny przynieść dalsze informacje w tym zakresie.

Oceniając jakość **powietrza** nie sposób nie odnieść się do wyników klasyfikacji stref zarówno ze względu na kryterium ochrony zdrowia ludzi, jak i kryterium ochrony roślin. Obie te klasyfikacje wskazały na potrzebę opracowania programów ochrony powietrza dla stref województwa dolnośląskiego. O ile ogólna wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych utrzymuje się w ciągu ostatnich lat na zbliżonym poziomie, a wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych spada, to w wielu miejscach, zwłaszcza w miastach, w dalszym ciągu odnotowuje się przekroczenia norm jakości powietrza. Na szczególną uwagę zasługuje problem nadmiernego zapylenia powietrza. Ponadnormatywne stężenia pyłu zawieszonego

PM10 zanotowano w 2010 r. aż w 54% stanowisk pomiarowych. Przekroczenia poziomu dopuszczalnego stwierdzono również w przypadku pyłu zawieszonego PM2.5 w największych miastach województwa. Za całoroczny wysoki poziom stężeń pyłu w powietrzu odpowiedzialny jest transport drogowy. Jednak najwyższe stężenia pyłu rejestrowane są w okresie zimowym i związane są z przestarzałym systemem ogrzewania budynków indywidualnych w „starych” dzielnicach miast i tzw. „niską” emisją, co wielokrotnie było już sygnalizowane w poprzednich raportach oraz opracowaniach dotyczących poszczególnych powiatów i miast.

Istotnym zadaniem dla poprawy jakości powietrza jest realizacja „Naprawczych programów ochrony powietrza dla stref na terenie województwa dolnośląskiego, w których zostały przekroczone poziomy dopuszczalne i docelowe substancji w powietrzu”, które Sejmik Województwa Dolnośląskiego przyjął Uchwałą NR III/44/10 z dnia 28 grudnia 2010 r. Przeprowadzenie działań wskazanych w ww. opracowaniu, w tym m. in. wspomnianych inwestycji, dotyczących budowy nowych dróg szybkiego ruchu i obwodnic lub przebudowy istniejących ciągów komunikacyjnych, będzie miało istotny wpływ na jakość powietrza.

Wiele z inwestycji zostało już podjętych i zrealizowanych. W 2010 r. wydatkowano ponad 32 mln zł na działania z zakresu ochrony powietrza atmosferycznego i klimatu, z czego prawie 20 mln zł na termomodernizację budynków. Blisko 30% tej kwoty stanowiło dofinansowanie Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Działania te powinny wydatnie przyczynić się do obniżenia w latach następnych emisji do powietrza.

Kolejnym niezwykle istotnym elementem środowiska są **wody**, których zasoby mają charakter ograniczony i podatny na degradację. Stąd bardzo istotnym czynnikiem jest ograniczanie ilości pobieranej wody, co przekłada się na ilość odprowadzanych ścieków oraz dążenie do maksymalnego, ale uzasadnionego ekonomicznie, stopnia oczyszczenia jak największej ilości ścieków. W ostatnich latach ten typ presji utrzymywał się na zbliżonym poziomie przy jednoczesnym wzroście ilości ścieków, z których w zwiększonym stopniu usuwane są związki biogenne. Niemniej jednak należy odnotować duże różnice w stopniu skanalizowania obszarów wiejskich i miejskich, a co za tym idzie znacznie mniejszą ilość ścieków z terenów wiejskich oczyszczanych w oczyszczalniach.

W 2010 r. przeprowadzono ocenę stanu wód w jednolitych częściach wód, które sklasyfikowano jako zagrożone ryzykiem nieosiągnięcia celów Ramowej Dyrektywy Wodnej oraz ocenę stopnia eutrofizacji wód powierzchniowych za lata 2008-2010. Wyniki tych ocen są w dużym stopniu zbieżne. W około 10% punktów

stwierdzono dobry stan ekologiczny, w 15% punktów nie stwierdzono występowania zjawiska eutrofizacji, a w kolejnych 24% punktów o eutrofizacji decydowały przekroczenia tylko jednego parametru. Jednocześnie punkty, w których wszystkie wskaźniki uwzględniane w ocenie stopnia eutrofizacji przekraczały dopuszczalne normy charakteryzowały się także słabym stanem ekologicznym.

Z kolei ocena wód ujmowanych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia, wykazała, że większość tych wód pod względem składu fizykochemicznego jest odpowiednia dla celów, jakie dla tych wód zostały ustanowione. Problemem jest występujące sporadycznie w niektórych punktach zanieczyszczenie bakteriologiczne.

Także wody podziemne, będące głównym źródłem wody do picia dla ludności, w większości charakteryzują się dobrym stanem chemicznym. Natomiast odwrotna sytuacja dotyczy wód podziemnych na obszarach bezpośrednio zagrożonych zanieczyszczeniami, gdzie blisko w połowie badanych punktów stwierdzono wody złej i niezadowalającej jakości.

Rok 2010 był tym, w którym zamknięto realizację wielu ważnych z punktu widzenia ochrony wód projektów, w tym obejmującego m.in. budowę blisko 235 km sieci kanalizacyjnej Karkonoskiego Systemu Wodociągów i Kanalizacji. W powiązaniu z innymi inwestycjami w regionie stwarza to perspektywę dalszej poprawy jakości wód oraz standardu życia mieszkańców i turystów.

Województwo dolnośląskie posiada najlepszą w skali kraju informację o zanieczyszczeniu gleb regionu. Przeważająca powierzchnia gruntów ornych województwa to gleby o naturalnej i podwyższonej zawartości metali ciężkich (stopień 0 i I), gdzie nie stwierdza się przekroczenia standardów jakości gleby i standardów jakości ziemi. Nawet w warunkach niskiego odczynu istnieje na nich małe prawdopodobieństwo przekroczenia obowiązujących standardów. Zanieczyszczenie gleb w województwie dolnośląskim związane jest z działalnością człowieka i emisją przemysłową. Tereny wokół zakładów przemysłowych, składowisk i tras komunikacyjnych charakteryzowały się podwyższoną zawartością metali ciężkich, benzo(a)pirenu i sumy WWA. Podejmowane są jednak prace, na razie na niewielką skalę, mające na celu rekultywację i powrót do określonych w przepisach standardów jakości gleby oraz standardów jakości ziemi.

Dużą uciążliwość dla mieszkańców Dolnego Śląska, zwłaszcza dużych aglomeracji miejskich jest narastający hałas. Przyczyną tego jest wzrastająca liczba pojazdów – w ciągu ostatnich dziesięciu lat wzrosła ona blisko dwukrotnie – i nienadążający za tym stan infrastruktury drogowej. Wykonane badania dokumentują istotną degradację klimatu akustycznego wzdłuż ważniejszych tras komunikacyjnych Dolnego Śląska. Hałas drogowy jest poważnym problemem dla mieszkańców wszystkich budynków zlokalizowanych w odległości mniejszej niż 3 m od drogi. Alternatywą jest „wyprowadzanie” strumienia pojazdów, zwłaszcza w ruchu tran-

zytowym, poza obszary zwartej zabudowy. Dotyczy to szczególnie Wrocławia, gdzie trwają prace związane z budową obwodnicy autostradowej i przebudową układu komunikacyjnego miasta, mające na celu zwiększenie płynności ruchu oraz wprowadzenie alternatywnych środków transportu miejskiego.

Wyzwaniem zarówno dla władz samorządowych, jak i samych mieszkańców są wytwarzane odpady, tak komunalne jak i przemysłowe, których powstaje blisko dziesięciokrotnie więcej niż komunalnych. Gospodarka odpadami stanowi jeden z najważniejszych obszarów działalności samorządów szczebla lokalnego i rola ta będzie systematycznie wzrastać.

Stopień segregacji odpadów komunalnych, aczkolwiek wzrastający z każdym rokiem, jest w dalszym ciągu dalece niewystarczający i ponad 80% tych odpadów jest deponowane na składowiskach.

Na uwagę zasługuje jednak fakt stałego zmniejszania się ilości wytwarzanych odpadów przemysłowych i zwiększającego się stopnia odzyskiwania – w 2010 r. było to blisko 55%. Nie zmienia to jednak rzeczywistej skali problemu, gdyż w dalszym ciągu są to duże ilości odpadów do zagospodarowania.

Kolejnym problemem w dziedzinie gospodarki odpadami, z którym muszą zmierzyć się przede wszystkim władze samorządowe, jest unieszkodliwianie elementów zawierających azbest oraz likwidacja mogiłników. Datą graniczną usunięcia z terytorium kraju produktów i odpadów zawierających azbest, wynikającą z podpisanego przez Polskę traktatu akcesyjnego, jest rok 2032. Rozwiązywanie tego problemu zostało rozpoczęte, trwa inwentaryzacja budynków i urządzeń zawierających azbest, jednakże jak dotąd jedyną metodą unieszkodliwiania tych odpadów w Polsce jest ich składowanie na odpowiednio przygotowanych składowiskach. Z kolei problem mogiłników jest rozwiązywany na bieżąco przy pomocy środków z WFOŚiGW we Wrocławiu – w 2010 r. na terenie województwa dolnośląskiego zostało zlikwidowane sześć z ośmiu istniejących. Pozytywnym faktem jest bardzo wysoki stopień recyklingu i odzysku części z pojazdów wycofanych z eksploatacji.

Jedynym komponentem środowiska, w obszarze którego nie odnotowano szkodliwego oddziaływania, jest promieniowanie elektromagnetyczne. Prowadzony systematycznie od 2005 r. na obszarze Dolnego Śląska monitoring PEM nie wykazał przekroczeń dopuszczalnych poziomów w środowisku. Punkty pomiarowe, w których wykonywano badania były zlokalizowane w miejscach dostępnych dla ludności usytuowanych na obszarze całego województwa dolnośląskiego. Szczególną uwagę zwrócono na centralne dzielnice bądź osiedla dużych miast, gdzie w związku z intensywnym rozwojem sieci bezprzewodowego dostępu do Internetu, a także telefonii komórkowej, prowadzącymi do zagęszczenia stacji bazowych telefonii komórkowej, można by się spodziewać przekroczeń poziomów pól elektromagnetycznych.